

Η Μαιευτική στην Κύπρο του Χθες του Σήμερα και του Αύριο

Author: **Χλόη Leigh**

Καθηγήτρια Νοσηλευτικής Σχολής Κύπρου - Υπεύθυνη Μαιευτικής SRN, SCM, DNE, BA, MA (Hons) FRCNA

Περίληψη

Αυτή η κεντρική ομιλία, με την ευκαιρία του πρώτου εορτασμού της Παγκόσμιας Ημέρας Μαιών στην Κύπρο, παρουσιάζει μια ιστορική αναδρομή της Μαιευτικής διά μέσου των αιώνων, με μεγαλύτερη έμφαση στην μαιευτική στην Ελλάδα και ιδίως στην Κύπρο. Εξετάζει την πιο πρόσφατη άσκηση της Μαιευτικής των τελευταίων 150 χρόνων, την νομοθετική της κατοχύρωση και την εκπαίδευση των Μαιών διαχρονικά. Παρουσιάζει τη Μαιευτική του σήμερα, με τις εισαχθείσες προσαρμογές προς τις Ευρωπαϊκές οδηγίες και κάνει εισηγήσεις για το τι εκκρεμεί να γίνει. Καταλήγει με μια σύγκριση μεταξύ του τι υπάρχει στη διάθεση των γυναικών των ανεπτυγμένων χωρών και την κατάσταση των γυναικών στις αναπτυσσόμενες χώρες και πως η Κύπρος και οι Μαίες διεθνώς μπορούν να συνεισφέρουν για να διασφαλίσουν ίση πρόσβαση όλων των γυναικών στην Μαιευτική φροντίδα για ελάττωση της μητρικής θνησιμότητας.

Abstract

This keynote address, on the event of the 1st celebration of the International Midwives Day in Cyprus, 5th May 2001, presents a History of Midwifery through the ages with great emphasis on midwifery in Greece and particularly in Cyprus. It looks at the more recent practice of Midwifery, of the last 150 years, its legislation and education as it progress through time. It presents Midwifery as it is today, with the introduced adjustments to E. U. directives and makes suggestions for things yet to be done. It concludes with a comparison between what is available to women in the developed world and the plight of the women in developing countries and how Cyprus and the Midwives of the world can make their contribution to ensure equal access of all women to maternity care for the reduction of maternal mortality.

Είναι με μεγάλη μου χαρά που συμμετέχω σ' αυτή την όμορφη εορταστική εκδήλωση, την πρώτη στα κυπριακά χρονικά, αφιερωμένη ειδικά στη Μαία. Θερμά συγχαρητήρια σε όλους εσάς που δουλέψατε σκληρά για την πραγματοποίησή της.

Η Παγκόσμια Ημέρα της Μαίας εορτάζεται Διεθνώς στις 5 Μαΐου. Η επιλογή δεν είναι τυχαία. Στις 12 Μαΐου γιορτάζουμε τη Διεθνή ημέρα των Νοσηλευτών. Η 2η Κυριακή του Μάη είναι αφιερωμένη στη Γιορτή της Μάνας. Η Μαία και η μητρότητα υπήρξαν στενά συνυφασμένη διά μέσου των αιώνων, και εορτάζονται το μήνα αυτό της ανθοφορίας και της καρποφορίας.

Όμως η Παγκόσμια Ημέρα της Μαίας είναι κάτι πολύ πρόσφατο σε σύγκριση με την ύπαρξη της Μαίας. Η ιστορία της παρουσίας της, δίπλα στη γυναίκα κατά τον τοκετό, χάνεται στα βάθη των αιώνων και θεοποιείται διότι οι άνθρωποι αναγνωρίζουν τη σπουδαιότητα της προσφοράς της και την αναγκαιότητα της παρουσίας της στον τοκετό.

Σύμφωνα με τον Παπανικολάου (1999, σ. 377) η λέξη Μαία είναι παράγωγο του Δωρικού και Αιωλικού τύπου «Μα-τηρ» που σημαίνει μητέρα με αποκοπή του «τηρ», - όπως το «πα» σημαίνει πατέρας. Έτσι Μαία = Μητέρα.

Τη σημαντική προσφορά των Μαίων επιβεβαιώνουν για τα πολλά ονόματα που τους δόθηκαν κατά καιρούς, όπως: ιατρός γυνή, ιάτρια, ιατρεύουσα Μαιεύτρια και πιο πρόσφατα «Μαία» κοινώς Μαμμή ο δε μαιευτήρας «Μάμμος». Στα λατινικά είναι «Μάμμα», δηλαδή μεγάλη μητέρα. (Παπανικολάου 1999, σ. 377).

Στα χωριά της Κύπρου ονομαζόταν «Μαμμού» και σε μερικά χωριά μαμμού φώναζαν και τη «γιαγιά», που θεωρείται διπλά μάνα. Αυτό μπορεί να θεωρηθεί σαν ένδειξη, ότι η γιαγιά και η μαία, τυγχάνουν της ίδιας υψηλής εκτίμησης και σεβασμού από την παραδοσιακή Κυπριακή Οικογένεια.

Το έργο της Μάιας ασκούν γυναίκες, που έχουν γεννήσει και έχουν περάσει την ηλικία της τεκνοποίησης, είναι ώριμες, ευπρεπείς, σοβαρές, αγαπούν και νοιάζονται για την τίκτουςα, είναι φιλόπονες, παρατηρητικές, καλοσυνάτες.

Παρόμοια χαρακτηριστικά καθορίζει τον 2ο μ.Χ. αιώνα ο γυναικολόγος Σωρανός ο Εφέσιος, που γράφει: Μαία μπορεί να γίνει η γυναίκα η:

- εγγράμματη
- εύστροφη
- με ακμαίες τις αισθήσεις
- αρτιμελής
- ζωηρή
- με ισχυρή μνήμη
- κόσμια
- έντιμη
- εχέμυθος
- νηφάλια
- σταθερά ατάραχη
- συγκρατημένη
- αφιλοχρήματη
- συμπάσχουσα
- να εξηγεί με σαφήνεια
- όχι δεισιδαίμων

Η Μαιευτική είναι τόσο παλαιά όσο και η ανθρώπινη ύπαρξη. Πανάρχαια ευρήματα και ενδείξεις μαρτυρούν ότι ο τοκετός είναι πάντα στα χέρια γυναικών με τη βοήθεια θεϊκών δυνάμεων.

Γνωρίζουμε ότι, η Μαιευτική ασκείται από τους Ινδούς και τους Μεσοποτάμιους από τους προϊστορικούς χρόνους.

Και ότι προστατεύεται από Θεούς, όπως το θεό Βες, θεό του νοικοκυριού και της εγκυμο

σύνης, ένας από τους σπάνιους άνδρες θεούς της εγκυμοσύνης. (Παπανικολάου 1999, σ. 10-11). Από την μυθολογία των Κινέζων συμπεραίνεται ότι ο τοκετός ήταν στα χέρια γυναικών. (Οικονομάκου και Παπαζαχαράκη, 1999, 150).

Οι Αιγύπτιοι επίσης έχουν γνώσεις Μαιευτικής φροντίδας και μέριμνας για επιτόκους και τις Λεχώνες. Χρησιμοποιούν σε κάθε τοκετό 4 Μαίες. Προστάτιδα της επιτόκου είναι η θεά Ίσις, που βοηθείται από ιέρειες (Παπανικολάου 1999, σ. 16).

Είναι γνωστό ότι οι Ισραηλίτες είχαν Μαίες και στα χρόνια της δουλείας τους στην Αίγυπτο, ο Φαραώ αναθέτει στις Μαίες Σαπφώρα και Φουά, το απάνθρωπο έργο της εξόντωσης των αρσενικών παιδιών των Ισραηλιτών. Οι Μαίες όμως, πιστές στο έργο της φροντίδας μητέρας και παιδιού και φοβούμενες το θεό, δεν τα θανατώνουν και στον Φαραώ απαντούν:

«Αι Εβραίοι δεν είναι ως αι γυναίκες της Αιγύπτου διότι είναι εύρωστοι, και γεννώνσι πριν εισέλθωσιν εις αυταί αι μαίαι» (Εξοδος Κεφ. Α, 14-15). Τότε ο Φαραώ διέταξε όλον τον κόσμο να ρίπτει στον ποταμό τα αρσενικά, όμως και τότε βρίσκουν τρόπους διασώσεις τους. Μάλιστα η ίδια η κόρη του σώζει και υιοθετεί τον Μωϋσή.

Οι Αρχαίοι Έλληνες λατρεύουν την Ήρα σαν θεά Μαία και προστάτιδα των τοκετών, μαζί με την κόρη της Ελευθώ ή Ει-λειθύια ή Ελευθυία, από το ελεύσομαι - έρχομαι, που ήταν η ανταπόκριση στην κλήση της επιτόκου ελθέ-ελθέ, στην οποία η Ελευθώ απαντούσε και ερχόταν να συμπαρασταθεί και να βοηθήσει στον τοκετό μαζί με τις μοίρες.

Η παράδοση λέει ότι η Λητώ, διωγμένη από την Ήρα, κουρασμένη και απελπισμένη φθάνει στη Δήλο. Για εννέα μερόνυκτα κράτησαν οι ωδίνες και όμως δεν γεννούσε, μέχρι που η Ελευθώ, κρυφά της Ήρας, έφτασε στη Δήλο και τη βοήθησε να γεννήσει τον Απόλλωνα και την Άρτεμη. (Παπανικολάου, 1999, 30-31).

Στην αρχαία Ελλάδα γνωστή Μαία είναι η Φαιναρέτη - Μητέρα του Σωκράτη, από την οποία και πήρε ιατρικές και Μαιευτικές γνώσεις. Χρησιμοποιούσε μάλιστα στους διάλογους του τη Μαιευτική τέχνη, με σκοπό να αποσπά, εκμαιεύει απαντήσεις

όπως η Μαία το νεογέννητο. (Παπανικολάου σ. 378).

Η Κύπρος, έχει πολυτάραχη και μακρόχρονη Ιστορία. Η γεωργική της θέση και ο πλούτος της, την εκθέτουν σε διαδοχικούς κατακτητές, εισβολείς, πειρατές και εποίκους. Κάθε ομάδα αφήνει τις επιδράσεις και τα σημάδια της. Έτσι η Κύπρος διά μέσου των αιώνων κατακτήθηκε και άλλαξε διοικητές και άρχοντες πολλές φορές. Συχνά ερημώθηκε μα και συχνά παρουσιάζει περιόδους ακμής, δημιουργικότητας, ανάπτυξη - πλούτο και πολιτισμό θαυμαστό και αξιοζήλευτο.

Με βάση ευρήματα διαφόρων εποχών μπορούμε να συμπεράνουμε το ρόλο της Μαίας και τη φροντίδα της εγκύου και επιτόκου στην Κύπρο.

Κατά τη νεολιθική εποχή λατρεύεται η θεά της γονιμότητας που είναι γυναίκα. Με την Ελληνική επίδραση η λατρεία αυτή μεταφέρεται στη θεά Αφροδίτη και αργότερα με την επίδραση των Πτολεμαίων στη θεά Αρσινόη.

Με τις εμπορικές επαφές Κρήτης - Κύπρου μεταδίδονται και οι γνώσεις υγιεινής, που υπήρχαν στην Κρήτη και που ιστορικοί τονίζουν ότι η Ευρώπη δεν γνώρισε τέτοιες, μέχρι τον 19ο αιώνα. Όμως ενώ ο Μινωικός πολιτισμός λατρεύει τη θεά μητέρα, που είναι και προστάτιδα του τοκετού, στην Κύπρο σαν θεά της Μαιευτικής και προστάτιδα των τοκετών και των μητέρων λατρεύεται η Αριάδνη, κόρη του Μίνωα - γυναίκα του Θησέα που έφθασε στην Αμαθούντα και απέθανε στον τοκετό. Ελατρεύετο δε ως «Σύμβωμος της Αφροδίτης» κατά τον Πλούταρχο. (Λουκαΐδου 1953, σ. 971-973).

Ευρήματα αγαλματιδίων στην Αμαθούντα και ψηφιδωτά στην Πάφο υποστηρίζουν την παρουσία της Αριάδνης στην Κύπρο. (Georgiades, 1994, σ. 116).

Τρεις μαιευτικές παραστάσεις αγαλμάτων του 6ου π.Χ. αιώνα βρέθηκαν στη Λάπηθο. Αυτές παρουσιάζουν μια σειρά θέσεων της τίκτουςας κατά τον τοκετό με τη Μαία. Παρουσιάζονται επίσης τους χειρισμούς της μαίας και της βοηθού Μαίας. Φαίνεται πως και οι τρεις είναι συνέχεια η μια της άλλης. (Georgiades, 1994, σ. 122 και Λουκαΐδου, 1953, σ. 972).

Από τις παραστάσεις αυτές καταφαίνεται ότι:

- οι γνώσεις της Μαιευτικής ήταν ευρέως διαδομένες
- η μαιευτική ασκείτο από γυναίκες Μαίες
- η γυναίκα κατά τον τοκετό εβοηθείτο από 2 ή και περισσότερες μαίες
- η Μαιευτική τέχνη και γνώση διδασκόταν από Μαία σε μαθητευόμενη
- ο τοκετός γινόταν με τη γυναίκα όρθια ή κατά γης, και ότι
- η μαιευτική καρέκλα των αρχαίων Ελλήνων δεν εχρησιμοποιείτο στην Κύπρο τότε, όμως γνωρίζουμε ότι, χρησιμοποιείται αργότερα στην Ευρώπη και τον περασμένο αιώνα στην Κύπρο.

Επί βυζαντινής αυτοκρατορίας ανθίζει στην Κύπρο ο Χριστιανισμός, τα μοναστήρια, τα ψηφιδωτά, η ζωγραφική, η οικονομία, το εμπόριο. Σίγουρα και οι συνθήκες για τις γυναίκες είναι καλές. Ακολουθούν όμως οι επιθέσεις των Σαρακηνών, οι καταστροφές, οι αρπαγές περιουσιών και ανθρώπων, η ερήμωση και ο αποδεκατισμός του πληθυσμού.

Έρχονται μετά οι Φράγκοι, οι Γενουάτες, οι Ενετοί, οι Σταυροφορίες, με περιόδους ακμής, δημιουργίας, πολιτισμού και προόδου μα και καιρούς άσχημους, τυραννίας και παρακμής που γίνεται χειρότερη από τις σοβαρές ανωμαλίες.

Έτσι για πολλούς αιώνες δεν υπάρχουν σχεδόν καθόλου πληροφορίες για τις συνθήκες των γυναικών. Φαίνεται πως μια και δεν πλήρωναν φόρους, και θεωρούνταν κτήμα των ανδρών, δεν θεωρούνταν άξιες αναφοράς.

Ενώ η Κύπρος περνά κάτω από Τουρκική Κατοχή και Διοίκηση, η Ευρώπη περνά τον Μεσαίωνα της αμάθειας, της προκατάληψης, της δεισιδαιμονίας και της μαγείας, με τη Μαιευτική στα χειρότερα της επίπεδα. Ευτυχώς τον διαδέχεται η Αναγέννηση, με πολλές νέες γνώσεις και προσπάθειες βελτίωσης των ανθρώπινων συνθηκών. Βελτιώσεις παρουσιάζονται και στη Μαιευτική. Κατασκευάζονται και χρησιμοποιούνται μαιευτικά εργαλεία. Δοκιμάζεται

η καισαρική τομή, (Παπανικολάου, 1999, σ. 233).

Αρχές του 19ου αιώνα οι φτωχές γυναίκες γεννούν σε Νοσοκομεία. Ο επιλόχειος πυρετός σκοτώνει μέχρι και το 1/3 των λεχώνων. Ο Semmelweis (Ουγγαρέζος γιατρός) παρατηρεί ότι όπου εργάζονται Μαιείς, το ποσοστό θανάτων είναι μόνο 2.5% σε σύγκριση με τους χώρους των φοιτητών ιατρικής που το ποσοστό φτάνει 28-32%. Εισάγει το πλύσιμο των χεριών και την απολύμανση των εργαλείων, διότι εντοπίζει τα ιατρικά χέρια ως το μέσο μετάδοσης του «μιάσματος». Χλευάζεται, διώκεται και φυλακίζεται γι' αυτό, τον κλείνουν σε άσυλο και τελικά αποδεικνύει τη θέση του, μολύνοντας τον ίδιο του τον εαυτό και πεθαίνοντας από σηψαιμία όπως οι λεχώνες. Πολύ αργότερα έρχεται η αναγνώριση. Σήμερα θεωρείται ευεργέτης της ανθρωπότητας στον τομέα της Μαιευτικής. (Mackenzie, 1989, 67-70).

Στην Κύπρο τα 400 χρόνια Τούρκικης Διοίκησης και Κατοχής ήταν χρόνια δύσκολα, τυρρανικά, με φτώχεια, κακουχία και μιζέρια, φορολογίες, πιέσεις και εκτελέσεις που ελάττωσαν τον ελληνικό πληθυσμό.

Έτσι όταν το 1878 η Κύπρος μεταβιβάστηκε στους Άγγλους, οι Κύπριοι τους καλωσόρισαν σαν ελευθερωτές, προσδίδοντας καλύτερες μέρες. Τόσο άθλιες ήταν οι συνθήκες ζωής, που ο πρώτος Άγγλος Κυβερνήτης της θεωρεί άξιες καταγραφής και αναφοράς.

Βέβαια οι Άγγλοι δεν επαληθεύουν τις προσδοκίες του κόσμου. Όχι μόνο δεν ελαττώνουν τις φορολογίες μα τις αυξάνουν, ενώ ταυτόχρονα εκμεταλλεύονται τον πλούτο της Κύπρου για όφελος τους.

Επιφέρουν όμως κάποιες βελτιώσεις σε διάφορους τομείς της ζωής, όπως η παιδεία, η δικαιοσύνη, η γεωργία, η υγεία.

Στην Αγγλία η Νοσηλευτική και η Μαιευτική είναι ήδη από τις αρχές του 20ού αιώνα νομικά κατοχυρωμένα επαγγέλματα, χάρη στις άοκνες προσπάθειες των επαγγελματιών. (Bent in Myles p. 728).

Στην Κύπρο οι Άγγλοι φέρνουν δικές τους Νοσηλεύτριες και Μαιείς, που αναλαμβάνουν τις ανώτερες θέσεις στα Νοσοκομεία που κτίζονται, ενώ χρησιμοποι

ούν ντόπιες γυναίκες για κατώτερες εργασίες.

Το 1932 είναι έτος ορόσημο για τη Μαιευτική στην Κύπρο. Εγκρίνεται ο πρώτος Μαιευτικός Νόμος 14 του 1932. Καθορίζει:

- κριτήριο εισδοχής - το απολυτήριο Δημοτικού σχολείου.
- εκπαίδευση, διάρκειας ενός έτους, με περιεχόμενο θεωρίας και πρακτικής.
- εξετάσεις
- δημιουργεί Μητρώο Μαιευτικής
- εγγραφή στο Μητρώο παίρνουν όσες συμπληρώνουν το πρόγραμμα επιτυχώς και περάσουν τις εξετάσεις.
- Με την εγγραφή εκδίδεται άδεια άσκησης της Μαιευτικής και Δίπλωμα Μαιείας (Certificate of Competence) (Νόμος 14/1932).

Ταυτόχρονα αρχίζει τον 1ον εκπαιδευτικό πρόγραμμα Μαιευτικής με βάση τις πρόνοιες του Νόμου, και έτσι το 1933 έχουμε τις πρώτες Μαιείς στην Κύπρο με επαγγελματική κατάρτιση. Αυτές αναλαμβάνουν τους τοκετούς ιδίως στην ύπαιθρο, σε όλη την Κύπρο και στελεχώνουν. Μαιευτήρια και Αγροτικά Κέντρα. Φτάνουν στα σπίτια των επιτόκων με ποδήλατο, άλογο ή με τα πόδια και με τη μαιευτική τσάντα στο χέρι, έτοιμες να φροντίσουν την επίτοκο και να φέρουν στον κόσμο ένα άλλο Κύπριο. Η Μαία μπαίνει στο σπίτι της κυπριακής οικογένειας, παρακολουθεί, βοηθά, στηρίζει, καθοδηγεί. Προσφέρει αυτό που τώρα αποκαλούμε Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας και Αγωγή Υγείας.

Τη Δεκαετία του 50, νεαρές Κύπριες, απόφοιτοι Γυμνασίου άρχισαν να ταξιδεύουν στην Αγγλία για επαγγελματική εκπαίδευση, κυρίως στη Νοσηλευτική και Μαιευτική. Με την επιστροφή τους παίρνουν θέσεις "sister" αντικαθιστώντας τις Αγγλίδες και σιγά-σιγά και θέσεις Matron. Να σημειωθεί εδώ ότι Έλληνες και Τούρκοι της Κύπρου συνυπάρχουν και εργάζονται μαζί.

Οι υπηρεσίες υγείας καθώς και η Νοσηλευτική και Μαιευτική εκπαίδευση αναπτύσσονται με Αγγλικό πρότυπο, επίδραση που υπάρχει μέχρι σήμερα.

Η Μαιευτική εκπαίδευση γίνεται διετές πρόγραμμα με 6 μήνες Γενική Νοσηλευτική και 18 μήνες Μαιευτική. Προσφέρεται κατά διαστήματα και με πολλές δυσκολίες, χωρίς αίθουσες διδασκαλίας και σε μη εργάσιμο χρόνο, συχνά μετά το νυχτέρι. Σιγά-σιγά τη διδασκαλία αναλαμβάνουν Κύπριες: η πρώτη Διπλωματούχος καθηγήτρια Μαιευτικής ήταν Τουρκοκύπρια, με το επίθετο Μεχμέτ. Την διαδέχεται η κα Ήβη Πουγιούκκα, και αυτήν η κα Σοφία Σπύρου και οι δυο ειδικευμένες στην Αγγλία και είχαν διορισμό εκπαιδευτριών Μαιών. Στην υπόλοιπη εκπαίδευση - κλινική και θεωρητική συνεισφέρουν και βοηθούν με τη γνώση και την πείρα τους όλες οι Μαιές. Μερικές συνδράμουν σε μεγάλο βαθμό και στη θεωρία όπως η κα Αω Θού-πος, η Γιωργούλα Δημητριάδου, η Λούση Χολατζιού και Μερόπη Λεμονιάτη.

Σήμερα η θέση εκπαιδευτριών Μαιών έχει χαθεί από τη Δομή της Νοσηλευτικής Σχολής ενώ αυτή της Ψυχιατρικής Νοσηλευτικής υπάρχει και ενώ το πρόγραμμα της Μαιευτικής συνεχίζει να προσφέρεται.

Με τη βελτίωση της μόρφωσης και την άνοδο του βιοτικού επιπέδου αυξάνονται και οι προσδοκίες. Η Ιατρική και τα επαγγέλματα υγείας σημειώνουν αλματώδη ανάπτυξη στα πρώτα χρόνια μετά την Ανεξαρτησία. Η ειδικότητα του Μαιευτήρα Γυναικολόγου δίνει δυναμικά την παρουσία της και οι γυναίκες επιδιώκουν νάχουν πρόσβαση σ' αυτή, ακόμα και όταν τα πάντα είναι φυσιολογικά. Έτσι σιγά-σιγά οι τοκετοί στο σπίτι χάνονται και τα πιο φυσιολογικά φαινόμενα αυτά της εγκυμοσύνης και του τοκετού, γίνονται παθολογικά και μπαίνουν στα Νοσοκομεία. Οι θέσεις της Μαιίας καταργούνται από τα Αγροτικά Κέντρα. Εφαρμόζεται η πολιτική της συγκέντρωσης αντί της αποκέντρωσης, παρά τις οδηγίες και διακηρύξεις της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας (ΠΟΥ). Έτσι οι γυναίκες της υπαίθρου χάνουν τη Μαιία και τις υπηρεσίες της. Σήμερα οι νέες τάσεις υποστηρίζουν την επαναφορά της.

Οι Μαιές απροετοίμαστες και ως Δημόσιοι Υπάλληλοι, αδυνατούν ν' αντιδράσουν δυναμικά μια και δεν είναι ούτε οργανωμένες σε σώμα Μαιών ή Σύνδεσμο. Έτσι χάνουν τον ανεξάρτητο ρόλο τους της κατ' οίκον διεξαγωγής του φυσιολογικού τοκετού, αφήνοντας κενό αυτό το

χώρο της υπηρεσίας προς τις εγκύους καθώς και της πρόληψης και αγωγής Υγείας.

Παρόλο που ο Νόμος παρέχει και κατοχυρώνει το δικαίωμα της μαιίας, να αναλαμβάνει φυσιολογικούς τοκετούς, σήμερα οι τοκετοί γίνονται σε Μαιευτήρια ή Κλινικές. Όλες οι γυναίκες πλην των κρατικών Νοσοκομείων έχουν τον προσωπικό τους Μαιευτήρα όχι όμως και την προσωπική τους Μαιία. Οι μαιές εξακολουθούν να αναλαμβάνουν φυσιολογικούς τοκετούς στα κρατικά Μαιευτήρια μόνο. Η γυναίκα παρακολουθείται προγεννητικά, κατά τον τοκετό και λίγο μετά. Η λοχεία καθορίζεται ως 40 μέρες μετά τον τοκετό, και επιβάλλεται η παρακολούθηση από Μαιία κατά τις 10 πρώτες μέρες. Σε μερικές χώρες είναι 14 και αλλού 28 μέρες. Ακόμα ένα μεγάλο κενό στη μαιευτική φροντίδα στην Κύπρο που επίγει να αναπληρωθεί.

Η Μαιευτική κατοχυρώνεται με έναν αριθμό Νόμων και κανονισμών. Αυτοί είναι:

Οι Νόμοι της Μαιευτικής: 14 του 1932 και 24 του 1936.

οι περί Νοσοκόμων και Μαιών Νόμοι του 1951 έως (Αρ. 2) 1955.

η τροποποίηση τους με το Νόμο 40 του 1962.

και οι κανονισμοί του 1952 και 1955, βάσει του άρθρου 15.

Έτσι με μεγάλη λεπτομέρεια τίθενται τα πλαίσια εισδοχής και εκπαίδευσης της Μαιίας, η έκταση του ρόλου και της ευθύνης της κατά την άσκηση της Μαιευτικής.

Το επάγγελμα της Μαιίας ενδυναμώνετε, βελτιώνονται και τηρούνται Μητρώα Μαιών.

Στο Συμβούλιο Νοσηλευτικής και Μαιευτικής η Μαιευτική αντιπροσωπεύεται με 2 Μαιές.

Ο Νόμος 214/88 ενοποιεί και τροποποιεί όλους τους προηγούμενους. Στο Συμβούλιο Νοσηλευτικής και Μαιευτικής όμως μένει τώρα μόνο μια Μαιία. Δημιουργείται επίσης Σύνδεσμος Νοσοκόμων όχι όμως και Σύνδεσμος Μαιών.

Το 1969 η Μαιευτική εκπαίδευση γίνεται μεταβατικό πρόγραμμα ενός έτους που προσφέρεται παράλληλα με το διετές μέχρι το 1982. Το 1998 το πρόγραμμα εναρ-

μονίζεται με τις Ευρωπαϊκές οδηγίες 80/154 και 80/155. Έτσι γίνεται 18μηνο σε διάρκεια, εμπλουτισμένο σε θεωρία και νέα θέματα και με λεπτομερή τεκμηρίωση της κλινικής εμπειρίας. Η εισδοχή στο πρόγραμμα είναι με εισαγωγικές εξετάσεις και δετή πείρα. Σήμερα ευρίσκεται σε εξέλιξη το δεύτερο εναρμονισμένο πρόγραμμα Μαιευτικής με βελτιώσεις στο προηγούμενο. Τονίζεται εδώ η πολύτιμη συνεισφορά των Μαιευτήρων και κυρίως όλων των διπλωματούχων συναδέλφων του κλινικού χώρου που καθοδηγούν τις νέες φοιτήτριες στην τέχνη της Μαιευτικής και τους μεταδίδουν τη γνώση και την πείρα τους.

Με την κίνηση εναρμόνισης της Μαιευτικής προς το ευρωπαϊκό κεκτημένο (οδηγίες 80/154/EEC και 80/155/EEC) δίδεται το έναυσμα και οι Μαίες της Κύπρου δραστηριοποιούνται. Αρκετές, που έχουν 2ετείς σπουδές συμμετέχουν σε προγράμματα αναβάθμισης. Ενώ άλλες παρακολουθούν σεμινάρια και συνέδρια Μαιευτικής και μερικές αποκτούν τα πτυχία τους. Έτσι η Μαιευτική αποκτά τις πρώτες πτυχιούχες Μαίες.

Το 1ο συνέδριο ψυχοπροφυλακτικής και ανώδυνου τοκετού γίνεται στη Λεμεσό και ακολουθείται σύντομα από δεύτερο.

Η Μαιευτική και οι Μαίες της Κύπρου συμμετέχουν με αντιπρόσωπο τους στη συντονιστική επιτροπή Ευρωπαϊκών Μαιών από το 1998 και έτσι ενημερώνονται για τη δράση των Μαιών στην Ενωμένη Ευρώπη.

Το 2000 οργανώνεται από Μαίες για τις Μαίες η πρώτη Μαιευτική Ημερίδα, ξεπερνώντας κάθε προσδοκία σε επιτυχία. Συνάδελφοι από την Ελλάδα συμμετέχουν στις παρουσιάσεις και η πρόεδρος του Συνδέσμου Μαιών Μαιευτών κα Σαμαρι-τάκη ηγείται της ομάδας αυτής.

Το ίδιο χρόνο στο 7ο Παγκύπριο Νοσηλευτικό Συνέδριο με θέμα «Ευρωπαϊκή Πορεία και Νοσηλευτική» παρουσιάζεται το θέμα «Ευρωπαϊκή Πορεία και Μαιευτική» με εκτενή ανάλυση των Ευρωπαϊκών οδηγιών που διέπουν την άσκηση της Μαιευτικής στην Ευρώπη και που με την ένταξη μας θα διέπουν και την Μαιευτική στην Κύπρο. Τονίζονται επίσης τα κενά και τι εκκρεμεί να γίνει από το Μαιευτικό επάγγελμα στην Κύπρο για πλήρη εναρμόνιση

με τις ευρωπαϊκές οδηγίες. (Leigh, 2000. σ. 13).

Το 2001 και ο 21ος αιώνας μας βρίσκει να εορτάζουμε για πρώτη φορά την Παγκόσμια Ημέρα της Μαίας.

Ο νέος αιώνας ανατέλλει με τους καλύτερους οιωνούς για την Μαιευτική στην Κύπρο. Η Κυπρία Μαία έχει να επιδείξει σήμερα ψηλή και άρτια κατάρτιση, πλούσια επιστημονική γνώση, ικανότητα να παρέχει φροντίδα, επίβλεψη και καθοδήγηση στις γυναίκες της αναπαραγωγικής ηλικίας, ιδίως κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης, του τοκετού και της λοχείας. Εκτελεί τοκετούς με δική της ευθύνη και φροντίζει το νεογέννητο, χρησιμοποιεί υψηλού επιπέδου τεχνολογία στη φροντίδα της γυναίκας. Οι δείκτες υγείας στον τομέα της Μαιευτικής είναι εφάμιλλοι των πιο ανεπτυγμένων χωρών και το επάγγελμα της Μαίας είναι νομοθετικά κατοχυρωμένο. Βέβαια δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν ακόμη πολλά που πρέπει και μπορούν να γίνουν για το καλό της Μαιευτικής Φροντίδας και του Μαιευτικού Επαγγέλματος. Παραθέτω μερικά από αυτά.

- Να ενδυναμωθεί και στελεχωθεί η αρμόδια αρχή που είναι το Συμβούλιο Νοσηλευτικής και Μαιευτικής και να επανέλθουμε στις δύο Μαίες στο Συμβούλιο.
- Να ετοιμαστεί και προσαρμοστεί η Εθνική Νομοθεσία να συνάδει με τις οδηγίες για Μαιευτική.
- Να γίνουν οι κανονισμοί που θα διέπουν την άσκηση της Μαιευτικής. Στην ομάδα να συμμετέχουν κατά το πλείστο Μαίες που ασκούν ή διδάσκουν τη Μαιευτική και να φαίνεται ο νέος διευρυμένος ρόλος της Μαίας σ' αυτούς.
- Να γίνουν οι αλλαγές και προδιαγραφές που απορρέουν από τις ευρωπαϊκές οδηγίες.
- Οι Μαίες που ασκούν τη Μαιευτική να την αντιπροσωπεύουν και σε όλα τα κέντρα λήψεως αποφάσεων όπως προνοούν οι οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Η Μαιευτική ομάδα να ενωθεί, να οργανωθεί και να φανεί σαν ξεχωριστή επαγγελματική οντότητα, με θέσεις

και τοποθετήσεις για την προάσπιση του φυσιολογικού τοκετού και των δικαιωμάτων της γυναίκας κατά την αναπαραγωγή ηλικία. Έχουμε χρέος να διατηρήσουμε την ταυτότητα μας.

- Να γίνει ξεχωριστή δομή (οργανικών θέσεων) για τη Μαιευτική Υπηρεσία για να μη χάνουμε τις έμπειρες Μαιές λόγω προαγωγής, για το καλό της φροντίδας μητέρας και παιδιού.
- Η έρευνα στη Μαιευτική πρέπει να αποτελέσει αναπόσπαστο μέρος και τη εκπαίδευσης και της άσκησης.
- Να καθοριστούν πρότυπα επιπέδων φροντίδας καθώς και πρωτόκολλα.
- Να δημιουργηθούν πυρήνες εξειδίκευσης στη Μαιευτική για καλύτερη προσφορά και δυνατότητες έρευνας.
- Οι Μαιές ν' αρχίσουν να μελετούν τις πιθανές επιλογές που μπορούν να προσφέρουν στις γυναίκες κατά την παροχή φροντίδας. Σήμερα ο φυσιολογικός τοκετός σε πολλές χώρες της Ευρώπης γίνεται στο σπίτι. Η Κύπρια γυναίκα άρχισε να ζητά αυτή την επιλογή. Θ' ανταποκριθούμε άραγε στην πρόκληση ή θα την πάρουν άλλοι απ' τα χέρια μας.
- Να αναπτυχθούν πυρήνες για πληροφόρηση και ενημέρωση των εγκύων.
- Οι Μαιές να πάρουν στα χέρια τους όλες τις πτυχές της Μαιευτικής φροντίδας όπως αυτές καθορίζονται από τις οδηγίες. Όπου υπάρχει ανάγκη για αύξηση του προσωπικού να τεκμηριωθεί και να απαιτηθεί Διεθνείς στατιστικές δείχνουν ότι η Μαία ελαττώνει τα κόστη φροντίδας.

Σήμερα οι γυναίκες της Ευρώπης και των ανεπτυγμένων χωρών, χαίρουν πολλών και ψηλού επιπέδου υπηρεσιών, σε βαθμό, που μιλάμε για αχρείαστες παρεμβάσεις στην φυσιολογία της εγκυμοσύνης και του τοκετού. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι γυναίκες όλου του κόσμου έχουν τις ίδιες ευκαιρίες. Τα 2/3 του πληθυσμού της γης ζουν στις αναπτυσσόμενες χώρες. Εδώ υπάρχουν και οι πιο πολλές γεννήσεις, μα και οι πιο πολλοί βρεφικοί και μητρικοί θάνατοι. (Hemes, 1996, 109-112).

Το 1978 η ΠΟΥ αποφασίζει και διακη

ρύσσει «Υγεία για όλους μέχρι το 2000» μέσω της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας. (W.H.O. 1978).

Το 1987 στο Συνέδριο της Ναϊρόμπι εντοπίζονται τρομερές στατιστικές 500.000 γυναίκες πεθαίνουν ετησίως και άλλα 8- 10 εκ. ετησίως υποφέρουν από τρομερή νοσηρότητα, από αίτια που ανάγονται στην εγκυμοσύνη, τον τοκετό και τη λοχεία. (Koblinsky et al, 1992, p.11).

Τα κύρια αίτια εντοπίζονται ως:

- Αιμορραγία (25%)
- Μολύνσεις (15%)
- Ανασφαλής εκτρώσεις (13%)
- Εκλαμψία (12%)
- Αποφρακτικός τοκετός (8%)
- Άλλοι λόγοι έμμεσοι ή άμεσοι (27%) (Peters 2000, 2-7)

Αυτό κινητοποιεί την Παγκόσμια Κοινωνία. Το 1987 ορίζεται ως έτος Ασφαλούς Μητρότητας με θέμα: «Ας βγάλουμε τις γυναίκες από το δρόμο προς το θάνατο». Θέτει σαν στόχο την ελάττωση της μητρικής θνησιμότητας και νοσηρότητας. Στατιστικές δείχνουν ότι όπου υπάρχει εκπαιδευμένη Μαία να παρέχει φροντίδα, η μητρική και βρεφική θνησιμότητα ελαττώνονται κατακόρυφα. (Peters, 2000, p.2- 7). Όμως παρά τις διακηρύξεις το 1996 οι στατιστικές προκαλούν σιόκ. Οι μητρικοί θάνατοι αυξάνονται κατά 100.000 ακόμη και φθάνουν τις 600.000 ετησίως και άλλα 20 εκατομμύρια παραμένουν με σοβαρά και μακράς διάρκειας προβλήματα και νοσηρότητα. (Thompson 1996, p. 159-160, Clows 1996, p. 151-152).

Και ενώ η Μαιευτική κοινότητα:

- Έχει το δικό της Σώμα της Διεθνούς Συνομοσπονδίας Μαιών που της δίνει φωνή διεθνώς.
- Αναπτύσσει και εγκρίνει τον ορισμό της Μαιάς (1976 και 1992) που σας δόθηκε σήμερα. (Bennet & Brown, 1993, p.4).
- Δημιουργεί και δημοσιεύει το δικό της κώδικα Δεοντολογίας, (I.C.M. 1996) και η Ευρωπαϊκή Μαία κατοχυρώνεται με τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες από τη "Commission", οι γυναίκες των φτωχών χωρών παραμένουν αβοήθητες, χωρίς ασφαλή μαιευτική φροντίδα, και στο δρόμο προς το θάνατο.

Αυτό κινητοποιεί τις Μαίες και το 1999 στο Συνέδριο των Φιλιππίνων θέτουν σαν θέμα προαγωγής και προάσπισης της «ίσης πρόσβασης όλων των γυναικών στη Μαιευτική φροντίδα» με στόχο την κινητοποίηση των Μαίων και την αφύπνιση της πολιτικής βούλησης για δημιουργία συνθηκών για ασφαλή μητρότητα, ώστε να βγουν οι γυναίκες από το δρόμο προς το θάνατο. (I.C.M. 1999).

Η Κύπρος και οι Μαίες της Κύπρου έχουν ήδη προσφέρει εκπαίδευση σε Μαίες από

τη Ναμίμπια και την Παλαιστίνη. Μπορεί να επαλειφθεί σαν προσφορά στις γυναίκες άλλων χωρών.

Ας ενώσουμε τις δυνάμεις μας με αυτές της διεθνούς προσπάθειας για την προάσπιση του δικαιώματος πρόσβασης στη μαιευτική φροντίδα για όλες τις γυναίκες του κόσμου.

ΟΙ ΜΑΙΕΣ ΕΝΩΜΕΝΕΣ ΜΠΟΡΟΥΝ

Βιβλιογραφία

Bennet V.R. & Brown, L.K. "The midwife" in *Myles Textbook of Midwives* (1993) by Bennet V.R. & Brown L.K. (12th ed) Livingstone, London.

Bent, A.E., "The education and practice & Midwives in the 20th century" in *Myles Textbook of Midwives* (1993) by Bennet. V.R., & Brown L.K. (Edw) (12th Ed.) Livingstone, London.

Clows, S., (1996) Conference Report - *Midwifery*. 12(151-152).

Elliot. M., 2000, "Challenges facing the new Millennium" - *British Journal of Midwifery*, May 2000, 8 (5) 267268

Ευρωπαϊκές οδηγίες (European Council Directives) of 21 January 1980 που αφορούν την Μαιευτική: 80/154/EEC, 80/155/EEC, 80/156/EEC, 80/157/EEC.

Georgiades, C. P. (1994) *History of Cyprus*, 1st English Edition, Christoforou Publisher, Nicosia.

Hemes, G., (1999) "The politics of Health of Women and Children" *Midwifery* 12, 109-112.

I.C.M. (1996) *The Midwives International code of ethics*. International confederation of Midwives, Hague.

Koblinsky, A., Jimyan, J., & Gray, J., (Eds) (1992) *Women's Health at the Croosroads*, excerpts from: "*The Health of women: A Global Perspective*", (1992) Westview press.

Leigh. C., (2000) «*Ευρωπαϊκή Πορεία και Μαιευτική*». Αδημοσίευτη εργασία που παρουσιάστηκε στο 7ο Παγκύπριο Νοσηλευτικό Συνέδριο με θέμα: «Ευρωπαϊκή Πορεία και Νοσηλευτική»

Λουκαϊδου, Θ. «Αριάδνη». *The Cyprus Medical Journal*, vol. VI, No 3&4, Jan. - Feb. 1953.

Mackenzie, O., (1989) "Puerperal Sepsis", *Nursing Times* 85, (37), sept. 13, p.67-70.

Οικονόμου Β, και Παπαζαχαράκη, Π., «Μαία: η διαδρομή ανά τους αιώνες», *Ελευθώ* (4) 4/1999 σ,149-153.

Παλαιά Διαθήκη, Βιβλίο «Εξοδος»

Thompson, A., (1996) "Safe motherhood at Risk", *Midwifery* 12 (159-164) - Paper presented at the Triennial Conference of the International Confederation of Midwives - Norway 1996.

W.H.O. (1978) "Primary Health Care". Geneva